

Sygn. akt II Ca 130/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2018 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	SSO Jarosław Gołębiowski
----------------	--------------------------

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2018 roku w Piotrkowie Tryb.

na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu uproszczonym

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B.

przeciwko A. K.

z udziałem Prokuratura Rejonowego w Piotrkowie Tryb.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 11 października 2017 roku, sygn. akt I Cupr 790/17

1. **zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten sposób, że podwyższa zasądzoną w nim kwotę 1.500 (jeden tysiąc pięćset) złotych do kwoty 2.600 (dwa tysiące sześćset) złotych;**
2. **oddala apelację w pozostałym zakresie;**
3. **znosi wzajemne koszty postępowania apelacyjnego między stronami.**

Sygn. akt II Ca 130/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym z dnia 11 października 2017 roku Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. zasądził na rzecz powoda (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. od pozwanej A. K. kwotę 1.500 złotych z odsetkami umownymi w wysokości maksymalnych odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 18 lutego 2017 roku do dnia zapłaty (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 2), nie obciążył pozwanej kosztami procesu (pkt 3) i nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności (pkt 4).

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Rejonowego:

W dniu 20 lipca 2016 roku powód (...) S.A. z siedzibą w B. (pożyczkodawca) zawarł z pozwaną A. K. (pożyczkobiorcą) umowę pożyczki numer (...). Pozwanej została udzielona pożyczka w kwocie (...)złotych (kapitał). Pozwana zobowiązała się do zwrotu kwoty (...) złotych, na którą składała się m.in. opłata przygotowawcza w wysokości 129 złotych, wynagrodzenie prowizyjne w wysokości (...) złotych, a także wynagrodzenie w kwocie (...) złotych z tytułu przyznania na wniosek pozwanej (...).

W dniu 20 lipca 2016 r. pozwana wystawiła weksel własny in blanco z klauzulą „nie na zlecenie” na rzecz powoda – jako zabezpieczenie zwrotu pożyczki na podstawie umowy numer (...) z dnia 20 lipca 2016 roku oraz wykonania innych zobowiązań wynikających z tej umowy. Pozwana upoważniła powoda do wypełnienia weksla na sumę odpowiadającą jej zadłużeniu.

Powód wypełnił przedmiotowy weksel własny in blanco na kwotę (...) złotych.

Pozwana uiściła na rzecz powoda kwotę 5.000 złotych.

W dniu 18 stycznia 2017 roku przez stronę powodową zostało sporządzone pismo, w którym powód informuje pozwaną o wypowiedzeniu pozwanej umowy pożyczki numer (...) z zachowaniem 30-dniowego terminu. Jednocześnie powód wskazał, że zgodnie z postanowieniami umowy pożyczki oraz deklaracji wekslowej wystawiony przez pozwaną weksel in blanco został wypełniony na kwotę (...) złotych.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Motywuując powyższe wskazał, że przedmiotem niniejszego postępowania było zobowiązanie wekslowe, powstałe wskutek wystawienia w dniu 20 lipca 2016 roku przez pozwaną A. K. weksla własnego in blanco z klauzulą „nie na zlecenie” na rzecz powoda (...) S.A. siedzibą w B.. Weksel, z którego wynika roszczenie powoda, nie był przedmiotem obrotu, a spór toczy się wyłącznie między wystawcą weksla a remitentem. Powód wypełnił przedmiotowy weksel na kwotę (...) złotych Strona powodowa podniosła, że pozwana uiściła na jej rzecz jedynie kwotę (...) złotych.

Dalej podniósł, że dla instytucji weksla in blanco zasadnicze znaczenie mają przepisy art. 10 i 13 Prawa wekslowego (Dz.U. z 2016r. poz. 160). Z przytoczonych przepisów wynika po pierwsze, że weksel in blanco ma charakter niezupełny, gdyż ostateczną treść oświadczenia dłużnika wekslowego kreuje odbiorca weksla i po drugie, że obie strony stosunku łączą odpowiednie „porozumienia”. „Niezupełność” weksla odnosi się do zakresu jego minimalnej treści, aby móc nazwać taki dokument wekslem, gdyż z istoty weksel in blanco nie zawiera wszystkich elementów koniecznych. Orzecznictwo w tym względzie stoi na stanowisku, że wystarczający jest właściwie jeden podpis osoby złożony w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 roku, III CZP 98/09, Legalis oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2008 roku, I CSK 548/07, OSNC-ZD 2009, Nr B, poz. 49).

Odbiorca weksla otrzymuje upoważnienie do jego wypełnienia zgodnie z zawartym przez strony porozumieniem, zwanym deklaracją wekslową. Należy uznać, że odbiorcy weksla przysługuje zatem prawo kształtujące. Zobowiązanie wręczającego weksel do zapłaty według treści nadanej temu dokumentowi w wyniku uzupełnienia go zgodnie z udzielonym upoważnieniem powstaje tylko o tyle, o ile uzupełnienia dokonała osoba uprawniona i wyłącznie w zakresie, w jakim treść uzupełnienia pokrywa się z treścią upoważnienia wynikającego z zawartego porozumienia. W związku z powyższym w razie niezgodnego z porozumieniem wypełnienia weksla in blanco na niekorzyść dłużnika wekslowego nie powstaje zobowiązanie wekslowe o treści wyrażonej w wekslu (por. uchwała SN z dnia 7 stycznia 1967 roku, III CZP 19/66, OSNCP 1968/ 5, / 79; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 1972 roku, III PZP 17/70, OSNCP 1973/5/72; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1997 roku, I CKN 48/97, OSNC 1997/9/124; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 1998 roku, III CKN 342/97, OSNC 1998, nr 9, poz. 141). Porozumienie wekslowe stanowi więc ogniwo łączące zobowiązanie ze stosunku podstawowego ze zobowiązaniem wekslowym.

Podkreślić jednak należy, że wypełnienie weksla niezgodnie z deklaracją wekslową nie oznacza, że wystawca w ogóle nie jest zobowiązany wekslowo. W takiej sytuacji odpowiedzialność wekslowa dłużnika istnieje tylko w takich granicach, w jakich weksel został wypełniony stosownie do porozumienia wekslowego, a więc w takim zakresie, w jakim odpowiadałby wystawca, gdyby weksel został prawidłowo wypełniony.

Przedmiotowy weksel stanowił zabezpieczenie zawartej między stronami w dniu 20 lipca 2016 roku umowy numer (...), na podstawie której powód udzielił pozwanej pożyczki w kwocie (...) złotych. Pozwana zobowiązała się do zwrotu kwoty (...) złotych, na którą składała się m.in. opłata przygotowawcza

w wysokości (...)złotych, wynagrodzenie prowizyjne w wysokości (...) złotych, a także wynagrodzenie w kwocie (...)złotych z tytułu przyznania na wniosek pozwanej (...).

Pismo Prokuratora Rejonowego z dnia 17 maja 2017 roku potraktowane zostało jako zarzut w trybie art. 10 ustawy Prawo wekslowe. Przepis ten stanowi, że jeżeli weksel, niezupełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zaślaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa.

Wniesienie takiego zarzutu przenosi swoiście spór z obszaru prawa wekslowego na obszar prawa cywilnego w zakresie przepisów regulujących stosunek podstawowy. Wobec tego najdalej na rozprawie – po wniesieniu zarzutu przez prokuratora – należy wnosić o przeprowadzenie dowodów, z których wynikać miałyby okoliczności wskazujące na zaciągnięcie przez pozwanego zobowiązania, którego wykonania przez pozwanego weksel miał zabezpieczać (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 lutego 2016 roku w sprawie I ACa 1219/15).

Sąd Rejonowy zwrócił uwagę na rozstrzygnięcia zawarte w części C1 w punkcie 1.4. umowy pożyczki. Mowa jest tam o opłacie przygotowawczej w kwocie 129,00 złotych, wynagrodzeniu prowizyjnym w wysokości 5.251 złotych, a także wynagrodzeniu za przyznanie „Twojego pakietu” w kwocie 1.100 złotych. Razem te kwoty dają sumę 6.480 złotych (a więc niemal tyle samo co kapitał), a w kolejnym punkcie umowy RRSO określono na 77,50 %. Zatem owe zapisy budzą wątpliwości w zakresie ich legalności z uwagi na treść art. 385¹ k.c., które to Sąd winien – jako wynikające z prawa materialnego – wziąć pod uwagę z urzędu.

Art. 385¹ § 1 k.c. statuuje klauzulę generalną, w świetle której ocenie podlegają umowy zawierane z konsumentami umowy, z wyłączeniem postanowień określających jednoznacznie sformułowane główne świadczenia stron oraz tych postanowień, na których treść konsument miał rzeczywisty wpływ. Zgodnie z przywołanym przepisem postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Dla zastosowania wskazanego przepisu przesłanki „sprzeczność z dobrymi obyczajami” i „rażące naruszenie interesów konsumenta”, muszą zachodzić równocześnie. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku wydanego w dniu 19 stycznia 2011 roku, w sprawie XVII AmC 149/10, Legalis 739438, przywołując stanowisko Sądu Najwyższego wskazał, że „przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta. Przyjmuje się, że istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004 roku, I CK 635/03).

„Dobre obyczaje” to reguły postępowania zgodne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące choćby niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania”.

Zdaniem Sądu Rejonowego wysokość opłat określonych w punkcie 1.4. umowy przesądza o tym, że jest to niedozwolone postanowienie umowne, które sprowadza się de facto do zagwarantowania przez powoda wyższego wynagrodzenia za korzystanie z kapitału, które nie jest dopuszczalne w świetle art. 359 § 2¹ k.c.

Sąd I instancji uznał, że żądanie powoda w tymże zakresie stanowiło w istocie próbę dochodzenia ukrytych odsetek, co jest sprzeczne z ustawą. Istoty tych należności powód w ogóle nie wykazał. W tym zakresie postanowienie umowy pożyczki z dnia 20 lipca 2016 roku jest zatem sprzeczne z ustawą i jako takie nieważne (art. 58 § 1 k.c.).

Z tychże względów Sąd Rejonowy uznał, że powód był uprawniony do żądania od pozwanej jedynie kwoty 6.500 złotych (stanowiącej kapitał). Przy uwzględnieniu tej okoliczności, jak również faktu, iż pozwana uiściła na rzecz powoda kwotę 5.000 złotych, Sąd I instancji zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.500 złotych z odsetkami umownymi w wysokości maksymalnych odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 18 lutego 2017 roku do dnia zapłaty.

W pozostałej części Sąd Rejonowy oddalił powództwo jako nadmiernie wygórowane, nieuzasadnione i nieudowodnione.

Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Rejonowy nie obciążył pozwanej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu, albowiem w jego ocenie zaistniał wypadek szczególnie uzasadniony. Sąd miał w tym zakresie na względzie charakter roszczenia, jak również fakt, iż powództwo zostało uwzględnione jedynie w nieznacznym zakresie.

Ponadto na podstawie art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c. Sąd I instancji nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją strona powodowa (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w B.. Apelująca zarzuciła wyrokowi:

I. Naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na treść orzeczenia, a to:

1. art. 485 § 2 k.p.c. poprzez niewydanie w niniejszej sprawie nakazu zapłaty, mimo, że powód dochodził od pozwanej zapłaty z weksla, należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości;

2. art. 233 § 1 k.p.c., 232 k.p.c. i art. 339 § 2 k.p.c. poprzez uznanie za nienależne żądania pozwu, w sytuacji gdy strona pozwana nie wypowiedziała się co do stanu faktycznego przedstawionego w pozwie i nie podniosła zarzutów przeciwko dowodom przedstawionym przez powódkę;

3. art. 3 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. polegające na przyjęciu, że strona powodowa miała obowiązek przedstawienia w toku postępowania faktów i dowodów mających znaczenie dla ewentualnych przyszłych zarzutów, które w sprawie mogła podnieść strona przeciwna, w szczególności mających znaczenie dla oceny ewentualnego zarzutu strony pozwanej nieistnienia czy niewymagalności roszczenia, w sytuacji, gdy to strona pozwana była zobowiązana do przedstawienia dowodów w tym zakresie.

II. Naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności:

1. art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe w zw. z art. 6 k.c. poprzez przyjęcie, iż ciężar dowodu w niniejszej sprawie spoczywał na stronie powodowej w sytuacji, gdy powództwo zostało oparte na podstawie weksla in blanco, a tym samym sprawa niniejsza zyskała charakter sprawy wekslowej powodując, iż obowiązek udowodnienia wad wypełnionego weksla, niezgodności z deklaracją wekslową czy też nieistnienia zobowiązania, bądź wykazana, iż zobowiązanie to nie opiewa na kwotę wskazaną w treści weksla zgodnie z zawartym przez strony porozumieniem obarcza stronę pozwaną a nie powodową;

2. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c. w zw. z art. 56 k.c. w zw. z art. 359 k.c. w zw. z art. 36a ust. 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim poprzez nieuprawnione uznanie, że zapisy umowne przyznające stronie pozwanej jakiegokolwiek wynagrodzenie za udzielenie pożyczki są sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco naruszają interesy konsumenta oraz obciążały pozwanego ponad dopuszczalne prawnie limity, przy jednoczesnym pominięciu przez Sąd I instancji w wykładni umowy przepisów o limicie pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego.

Wskazując na powyższe apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania w I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, bądź ewentualnie o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy w zaskarżonym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji w innym składzie.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja jest częściowo uzasadniona.

W sprawie niniejszej zgłosił swój udział Prokurator Prokuratury Rejonowej w Piotrkowie Tryb. jako rzecznik interesu publicznego. Złożył pismo procesowe (por. k. 23 i k. 23 verte) z dnia 17 maja 2017 roku, w którym zakwestionował umowę pożyczki, jaka została zawarta pomiędzy stronami. Podniósł, iż w jego ocenie zawiera ona niedozwolone klauzule i prowadzi to do częściowej nieważności umowy. Pismo to zawiera również szereg wniosków dowodowych.

Z powyższych względów sprawa niniejsza przestała być sprawą, w której żądanie oparte jest na dokumencie wekslowym.

Pismo prokuratora stanowi bowiem w istocie próbę podważenia ważności węzła podstawowego w oparciu, o który został wystawiony i wypełniony weksel.

Przedstawione względy odpierają zarzut w apelacji, iż rozpoznając sprawę, Sąd I instancji nie poprzestał jedynie na wekslu jako abstrakcyjnemu zobowiązaniu. Powyższe uwagi czynią bezzasadnym zarzut obrazy zaskarżonym wyrokiem art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku Prawo wekslowe oraz art. 6 k.c.

Również ciężar dowodzenia, wobec stanowiska procesowego prokuratora uległ zmianie.

Wobec zarzutów wniesionych w piśmie z dnia 17 maja 2017 roku powinnością powoda było podjęcie polemiki z twierdzeniami prokuratora i wykazanie, że umowa – wbrew jego stanowisku – jest zgodna z prawem oraz dobrymi obyczajami.

Złożona do akt sprawy umowa pożyczki upoważniała Sąd Rejonowy do uznania, że zawiera ona postanowienia niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Nie może bowiem budzić wątpliwości fakt, iż koszt pożyczki jest wielokrotnością sumy faktycznie oddanej do dyspozycji klientowi.

Podkreślenia jednak wymaga, że ingerencja Sądu w rozpoznanej sprawie była zbyt daleko idąca. Strona powodowa zawodowo – w ramach prowadzonej działalności – zajmuje się udzielaniem pożyczek. Nie może więc zostać pozbawiona w całości wynagrodzenia za udzielenie pożyczki. Dlatego też nie było zasadnym wyeliminowanie wynagrodzenia w kwocie (...) złotych za przyznanie (...).

Z tych przyczyn należało zmienić zaskarżony wyrok podwyższając zasądzoną sumę o ww. kwotę (art. 386 § 1 k.p.c.).

Apelacja w pozostałej części jako niezasadna podlegała oddaleniu (art. 385 k.p.c.).

Zarzut naruszenia art. 485 § 2 k.p.c. jest zasadny, jednakże należy stwierdzić, iż uchybienie to nie miało charakteru istotnego i nie rzutowało na wynik końcowego rozstrzygnięcia.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 339 § 2 k.p.c. jest bezprzedmiotowy. Sąd wydając wyrok zaoczny nie jest bezkrytycznie związany twierdzeniami stanowiącymi uzasadnienie żądań pozwu. Naruszenie prawa materialnego Sąd winien brać pod uwagę z urzędu. Inicjatywa prokuratora i zajmowane przez niego stanowisko procesowe upoważniały Sąd Rejonowy do zweryfikowania twierdzeń objętych pozwem. Wydanie wyroku zaocznego nie eliminuje możliwości przeprowadzenia postępowania dowodowego.

Z przyczyn podanych wyżej brak podstaw do sformułowania zarzutu opartego na obrazie art. 3 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Ciężar dowodzenia, nie zaś obowiązek po stronie pozwanego, to efekt wdania się w spór przez prokuratora, który zwalczał postanowienia umowy pożyczki, wnioskując o przeprowadzenie szeregu dowodów w sprawie.

Dodać należy, że nie było podstaw do zmiany orzeczenia Sądu I instancji w zakresie nieobciążania pozwanej kosztami procesu na rzecz strony powodowej, albowiem apelujący mimo, że wniósł o zmianę tego rozstrzygnięcia i zasądzenie kosztów, to nie podniósł jakichkolwiek zarzutów merytorycznych w tym względzie.

Mając zatem na względzie przedstawione ustalenia, rozważania i powołane przepisy, należało orzec jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c.